

EKOBLADET

EKOMUSEUM BERGSLAGEN

MÄNNISKA | MILJÖ | LANDSKAP

Kulturturism

är ett ord som lanserades i det sena 1970-talet av dåvarande landsantikvarien Erik Hofrén i Dalarna, en man med sinne för nya begrepp.

Erik Hofrén var ordförande i Stiftelsen Ekomuseum Bergslagen under mitt första år 2003-2004. Då genomförde vi ett Bergslagsting på Cassels i Grängesberg som hette "Kultur + Turism = Sant". Det var ett välbesökt ting med livfulla inlägg om både kultur- och naturturism.

Marcus Eldh från Kolarbyn deltog med det egna då nystartade företaget Skogens Konung och gjorde sitt första och mycket bejublade framträdande. Han äger en alldeles egen unik drivkraft. Idag är han en framgångsrik ekoturismmentreprenör med Kolarbyn som utgångspunkt. Han tar emot folk från hela världen, han har älggaranti och ylar med vargar. Han håller liv i en kolmila också, det är kultur.

Turism och entreprenörskap är ord i vår tid. Läste nånstans att det idag tycks finnas fler entreprenörsexpeter än entreprenörer! Det är alltså många som vet hur andra ska göra. Kulturturismen försöker få fäste men kulturen får sällan vara ett självändamål utan förväntas gynna turism och näringsliv. Men några tänker tvärtom.

Christina Lindeqvist

Kolarbyns reception ligger i en solig glänta mitt i skogen! Man bor i enkla kolarkojor. Vandrarhemmet är oftast fullbokat med gäster från Frankrike, Holland, Tyskland mm. De gillar att bo enkelt i en "Eco Lodge".

www.kolarbyn.se

Ulla Fredriksson bor granne med Lienshytta masugn i Riddarhyttan. Hon är en av Ekomuseums ideella medarbetare och hon har varit med från alla första början på 1980-talet.

Foto Christina Lindeqvist

En livs levande järnlady

Ulla Fredriksson är en trogen ekomuseiguide sen starten 1986. Hon fyllde 75 år i midsomras och guidar runt Lienshytte masugn. Hon ansvarar även för aktiviteterna på Röda Jorden och tänker inte dra ner på takten. Inte än.

Ulla flyttade in i masmästarbostaden med sin familj när verksamheten i Lienshytte masugn lades ner kring 1960. Det var vår sista träkolseldade masugn. Hon fick uppleva slutet på en månghundraårig epok, en småskalig järnindustri som gick i graven. Hon fattade intresse för masugnen. Dessutom är hon av naturen en person som engagerar sig i omvärlden och som barnskötare var hon van att vägleda.

När Ekomuseum Bergslagen startade i slutet på 1980-talet var hon redan igång med Röda Jorden. Där följde hon utgrävningarna på den tidigaste platsen för järnframställning i Sverige

med stort intresse. Hon lärde sig allt om primitiv järnproduktion och allt om masugnen och sen dess är hon fast.

På Röda Jorden leder hon verksamheten med att ta emot skolklasser några gånger per år som får göra järn av rödjord på uråldigt vis. Det är Riddarhyttans hembygdsförening som står för aktiviteterna, där är Ulla aktiv.

Hon guidar vid Lienshytte masugn varje onsdag kl 18 i juli och tar även emot besökare som vill se masugnen även på andra tider. Visningen kostar 20 kr pr person och går oavkortat till underhåll av området, t ex bensin till gräsklippning, röjning, färg och annat.

Fler bilder och mer text på Ekomuseums blogg, www.ekomuseum.se, inlägg 29 juli.

Skantzen

– förnyelse

Pensionsavgångar förnyar, det är ofrånkomligt. På Skantzen i Hallstahammar stiger det nu fram nytt folk med nya idéer.

I slutet på april började nya verksamhetsledaren **Regina da Ré**, på bilden intill. Hon efterträder Christina Holsten som har gått i pension. **Jeff Edin** bredvid är ny vaktmästare på Skantzen sen några år. Svedvi Berg hembygdsförening driver Skantzen och Kanalmuseet.

Christina Holsten drog igång aktiviteter som tidsresor och det är något som ska utvecklas i den nya verksamheten.

Eva Kruse som är aktiv i hembygdsföreningen och med studier i kulturmiljöpedagogik bakom sig, har beviljats 50 000 kr från länsstyrelsen i Västmanland för att utveckla tidsresor och dramatiserade visningar på Skantzen.

Därmed kan föreningen utveckla det viktiga arbete som påbörjats. Några tidsresor har redan genomförts som en föreläsning. På Skantzen finns alla förutsättningar för att skapa dramatik.

Foto Christina Lindqvist

STRÖMSHOLMS KANAL passerar genom Hallstahammar och längs kanalen ligger Skantzen och Trångfors, två viktiga besöksmål i Ekomuseum.

Just i Hallstahammar tar kanalen ett skutt upp på 50 m med hjälp av flera slussar. Den totala höjdskillnaden är 100 m mellan Mälaren och Smedjebacken och 26 slussar krävs för att ta sig igenom. Kanalen var klar 1795.

Kanalområdet är en avlång friluftspark, som drar många besökare.

Hammarbacken

– cirkuskonster

Det var ett myller av barn på Hammarbacken! Ludvika minicirkus var där onsdagen den 6 juli och så många engagerade barn har inte setts på länge. Alla provade på någonting. Saftserveringen gick lysande från caféet i Smedbostaden.

Varje onsdag hela sommaren är det barnaktiviteter kl 13. Alltid händer det något roligt och i år har det varit ett mycket fint program. Det är Kulturen i Ludvika som ordnar detta varje år.

Krampen – förnyelse

Tvättstugan i Krampen ska restaureras! Leader Bergslagen har beviljat bidraget, tack. Föreningen "Kulturbygd i samverkan" har adopterat tvättstugan, som på sikt ska bli ett museum över rysslägrät men även berätta om den nedlagda KURJ-banan, som gick mellan Köping och Riddarhyttan.

Tvättstugan är allt som står kvar från den gamla järnvägsstationen från förra sekelskiftet längs KURJ-banan.

Här placerades ett ryssläger några år i början på 1940-talet med soldater som flytt. Sen tog naturen över. Allt växte igen. Nu på 2000-talet har plat-

sen lyfts fram av Västmanlands läns museum och föreningen "Kulturbygd i samverkan" har adopterat tvättstugan, som på sikt ska bli ett museum över rysslägrät men även berätta om den nedlagda KURJ-banan, som gick mellan Köping och Riddarhyttan.

Krampen ligger mitt i naturen, lite skönt avsides. Kör vidare i skogen och du kommer till Ryssvägen samt Ryssstenen, minnen från ryssarna. Magi. Mer information: www.kulturbygd.se

Kopparverket – i god ordning

Kopparverket - en medeltida plats för koppartillverkning. Denna plats hittar man utanför Riddarhyttan.

Här i området har koppar bearbetats sedan medeltiden och det finns stora fält med kopparslag där just inget växer. Just det här kopparverket byggdes i början på 1800-talet, malmen kom från andra sidan sjön högst upp där den övre dammen av fyra ligger.

Kopparboden från 1819 på bilden intill ligger vid den nedersta dammen. Boden har metertjocka väggar då kopparn var värdefull. Den måste värnas. Runt 1830 framställdes ca 70 ton, en del av råkopparn gick till myntverket i Avesta. Verksamheten upphörde 1873 då kopparmalmen var alltför klen.

Området är idag fint att besöka med vandringsled på kopparslaggen runt dammanläggningen, rester av rostugnar och vita näckrosor i den översta dammen. Med ideella krafter har nya gångbroar byggts över vattnet vilket gör det lätt att ta sig runt.

Foto Christina Lindeqvist

Årsstämman på Karlsg 2

Årsstämman genomfördes på Västmanlands läns museum i de nya lokalerna på Karlsg.2 i centrala Västerås den 20 maj. Länsmuseumet huserar med Konsthallen i Mimerverksta'n som ASEA lät bygga 1914. Byggnaden är ritad av dåvarande statsarkitekten i Västerås, Erik Hahr.

Eftersom det var val under hösten

2010 så betydde det att styrelsen även förnyades med flera ledamöter medan andra ledamöter avtackades.

Årstämman valde också ordförande för de kommande fyra åren, då **Ingvar Henriksson** enhälligt omvaldes. Han har suttit som ordförande sedan 2004 och har idag en stor kunskap om Ekomuseum och dess verksamhet.

Järnladies – ny kul bok ny kul bok

Boken "JÄRNLADIES - från arvtager-skan till kolarhustrun" släpptes den 5 juli på Ekomuseums kansli på Ludvika Gammalgård. Stor glädje över att projektet var genomfört och i hamn. Vi firade med en glad lunch. Gäster och lokalpressen kom till kaffet och Tango-tårtan, det kändes härligt!

Tio av tolv medverkande kvinnor mötte upp till lunchen. På bilden ovan

ses fr vä Yvonne Gröning, Birgitta Höijer, Bisse Falk, Britt-Marie Hägerman, Lena Engström, Kerstin Westerlund, Maria Björkroth, Jenny Findahl och Malin Andersson. Två författare hade tyvärr förhinder, Anna Forsberg och AnnMari Gunnarsson.

Järnladies liksom våra två guideböcker **Om järn och människor** och **Of man and iron** säljs på många av våra

Bergslagsting

Vi planerar ett Bergslagsting i höst som ska handla om barn, skola, pedagogik. Kring detta tema finns många frågor. Vad berättar vi, hur förmedlar vi? Hur kan vi bäst ta emot besökare? Vilka vill bjuda in? Vad kan vi utveckla, vad kan vi göra annorlunda, hur kan vi förändra? Och **hur** kan vi lära av varandra? Det handlar om ekomuseala frågor och tankar på en gräsrotsnivå. Program kommer på hemsidan och via mejl kring 1 okt så håll utkik.

Lördag den 12 nov kl 10-15

Plats: Fagersta

Visor & Skrönor

med Bertil Olsson & Bertil Danielsson. Samarr. är ABF, Kulturen i Ludvika och Smedjebacken samt Ekomuseum.

Tis 27 sep kl 19 Fredriksberg bibl.

Ons 28 sep kl 17 -Lorentzberga Ldv

Tor 12 okt kl 18 Smedjebacken bibl

Se anslag på respektive plats.

besöksmål samt på Dalarnas museum, Västmanlands läns museum och i bokhandeln i Ludvika och Hallstahammar. **Järnladies** säljs också på Polhemsmuseet i Stjärnsund (Husbyringen).

Böckerna kan även beställas direkt från Ekomuseums kansli. Priset är 150 kr per bok, ev porto tillkommer.

Till hösten kommer våra böcker också att försäljas genom Adlibris.

Nils Nils gata 7, 771 53 Ludvika
Tfn 0240-66 30 82, Fax 0240-748 60
info@ekomuseum.se

www.ekomuseum.se

Ansvarig utgivare & redaktör:
Christina Lindeqvist